

Verzorging en kweek van de Oman hagedis, *Lacerta jayakari*

Nederlandse bewerking: Piet Mantel

B.A.W.A.
Langerwerf
Beneden
Kerkstraat 36a
5165 CC Waspik
Illustraties van
de auteur.

INLEIDING

Sinds 1976 heb ik met succes veel soorten hagedissen gekweekt en wel in de eerste plaats Lacertidae. Pas in 1982 ben ik begonnen met het kweken van *Lacerta jayakari*, maar ik denk dat er drie uitstekende redenen zijn om het in gevangenschap houden van deze soort te benadrukken.

1. Het is een grote en mooie hagedis, die snel geliefd zou moeten worden bij terrariumhouders.
2. Hij kan gemakkelijk in betrekkelijk kleine terraria gehouden worden.
3. Het is een van de zeldzaamste soorten uit het geslacht *Lacerta*. Hij werd in 1887 door Jayakar in Oman ontdekt. Tot aan 1971 was hij slechts van zeven dieren bekend. In 1972 slaagde ARNOLD erin nog eens negen dieren te verzamelen.

BIOTOOP

Als bewoner van de meer bergachtige streken van Oman wordt *Lacerta jayakari* gevonden in de koelere en vochtigere gebieden, zoals in de nabijheid van stroompjes waar begroeiing voorkomt in de vorm van palmen, citrusbomen en struiken zoals oleanders. Echter zelfs in gunstige biotopen zijn de populatiedichtheden laag. BISCHOFF (1981) veronderstelde, dat de dichtheden beperkt worden door de beschikbaarheid van voedsel.

OORSPRONG VAN DE KWEEDIJEREN

In 1980 bracht mijn goede vriend Wolfgang Bischoff in het gezelschap van J.F. Schmidtler een bezoek van 14 dagen aan Oman. Gedurende dit verblijf werden 13 verschillende *Lacerta jayakari* gezien. Negen hagedissen werden gevangen. Van deze negen dieren werden er zeven met

inbegrip van een volwassen paar, door Bischoff in Bonn (Duitsland) gehouden. Dit volwassen paar zorgde voor eieren in augustus en september 1980, april 1981 en september 1981. Een paartje nakweekjongen kreeg ik in 1982. Dit paar zorgde voor 26 nakomelingen. Vier van mijn pas uitgekomen dieren werden later geruild voor twee niet verwante dieren van Bischoff om onnodige inteelt te kunnen vermijden.

BESCHRIJVING

De 30 cm staartlengte van deze soort is meer dan twee keer de snuit-anuslengte van 13 tot 14 cm. Volwassen dieren hebben dus een totale lengte van bijna een halve meter. De voorpoten hebben een lengte van ongeveer vijf cm, terwijl de achterpoten ongeveer zeven cm lang zijn. De koplengte is ongeveer drie cm. Mannetjes hebben een in verhouding grotere kop, duidelijker femoraalporiën en een bredere staartwortel. De kleur is prachtig, voor het grootste deel rose. De rug heeft zowel roodachtige en iets kleinere vlekken als een donkerrose nettekening. De staart draagt veel kleine zwarte vlekken in meer of minder duidelijke ringen.

HUISVESTING EN VOEDSEL

Na met deze hagedissen gewerkt te hebben, is het duidelijk dat ze erg makkelijk te houden zijn. Vroeg in 1982 hield ik de hagedissen binnen in een verwarmd terrarium. Begin april was het weer zonnig geworden met luchttemperaturen van 16°C. Ongeveer in deze tijd besloot ik de hagedissen te verhuizen naar een met glas bedekt buitenterrarium van drie m². De totale lengte van de man op dit moment was 46,5 cm en van de vrouw 34,5 cm. Het bleek dat deze hagedissen zonder

Lacerta jayakari.

problemen in dit met glas bedekte terrarium, zelfs in een klimaat zo ongunstig als het Nederlandse, gehouden konden worden. Sommige dieren overwinterden een korte periode bij 3°C. Onze jaarlijkse cumulatieve hoeveelheid zonneschijn is 1500 uur en de gemiddelde juli temperatuur is tussen 17 en 18°C. Echter, in het glazen terrarium wordt de temperatuur aanzienlijk hoger en de vochtigheid lager dan die in de buitenlucht. De hagedissen eten krekels, treksprinkhanen, reuzen meelwormen en af en toe yoghurt. Aan het drinkwater wordt Calciumlactaat en vitamine D3 (10.000-20.000 I.E. per liter) toegevoegd. Deze toevoegingen worden ook in de yoghurt gedaan.

HET KWEKEN

Terwijl de meeste Lacertidae hun voortplantingscyclus in mei of juni beginnen, bleek dit niet op te gaan voor *Lacerta jayakari*. Pas in de herfst (september, oktober) begon de man belangstelling te krijgen voor de vrouw. Hoewel geen copulatie werd waargenomen, produceerde de jonge vrouw haar eerste legsel in

midden oktober 1982. Op twee na bleken alle eieren van dit legsel onbevruucht te zijn. De jongen van de twee goede eieren kwamen uit op 27 en 30 december 1982. Dit leek een zomerrustperiode aan te duiden met het weer actief worden gedurende de vochtigere winter in Oman. Op 24 november 1982 werd een tweede legsel van negen eieren geproduceerd. Het derde legsel, dat tien eieren bevatte, werd op 1 januari 1983 gelegd. Een vierde van zeven eieren werd op 6 februari 1983 gelegd (zie tabel). Jongen, die uitkwamen in februari waren iets groter (16,5 cm gemiddelde totale lengte), dan die in maart uitkwamen (15,3 cm gemiddelde lengte).

De jongen werden gehuisvest in verschillende met glas bedekte tuinterraria gedurende de zomer van 1983. Ze groeiden snel, op hetzelfde voedsel als hun ouders. Omstreeks november 1983 hadden sommige de grootte van volwassenen bereikt.

OVERWINTERING

Een interessant feit is, dat ik op 30 oktober 1983 een overwinterende vrouw vond in een zelfgemaakte kamer, ongeveer tien cm onder de oppervlakte. Terwijl zulk gedrag gewoon is voor Lacertidae uit meer gematigde klimaten (zoals *Lacerta lepida*, de parelhagedis, *Lacerta viridis*, de smaragdhagedis enzovoort) was het onverwacht van de in principe tropische *Lacerta jayakari*. Tussen 20 en 30 oktober 1983 was er regelmatig nachtvorst, die de temperatuur in de hagedissenrustkamer liet dalen tot 7°C. Het huidige klimaat van Oman sluit de noodzaak voor *Lacerta jayakari* om te overwinteren uit. Misschien dat het vermogen om tegemoet te komen aan het koudere klimaat van de ijstijd op de een of andere manier bewaard is gebleven en de aanpassing om te overwinteren weer in gang wordt gezet wanneer ongunstige temperaturen voorkomen. *Lacerta jayakari* lijkt nu een relictsoort te zijn. Met de klimaatverandering naar warmere en drogere omstandigheden en de woestijnen en zeeën, die hun verhuizing

Kweekresultaten
van een vrouw
Lacerta jayakari

Legsel	Datum	Aantal eieren	Aantal uitgekomen eieren	Incubatie tijd (dagen)
1	± 15-10-'82	2	1(27-12) 1(30-12)	±75
2	24-11-'82	9	1(10-2) 4(11-2) 4(12-2)	78 79 80
3	1-1-'83	10	2(17-3) 2(18-3) 2(19-3) 2(20-3)	75 76 77 78
4	6-2-'83	7	5(30-4) 2(1-5)	84 85

noordwaarts voorkwamen, zijn deze hagedissen beperkt tot koelere en vochtigere streken in een steeds kleiner wordend gebied.

KONKLUSIES

Lacerta jayakari is een erg mooie en interessante hagedis en ondanks hun zeldzaamheid, hebben zij bewezen gemakkelijk te houden en te kweken te zijn. Door de resultaten van mijn kweekprogramma zal deze hagedis spoedig talrijker worden en dus beschikbaar komen voor terrariumhouders.

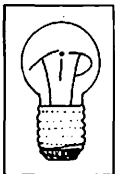
CAPTIVE MAINTENANCE AND BREEDING OF THE OMAN LIZARD *LACERTA JAYAKARI*

The rare and beautiful Oman lizard proves to be an animal suitable for keeping in terraria. Since 1980 this lizard is bred in Europe, while only seven specimens of this species were known in 1971. The author succeeded in breeding 26 hatchlings since 1982. The lizard can be kept in a glass covered

gardenterrarium during summer. The reproductive cycle starts in autumn. This is probably linked with an estivation in the hot dry summer of Oman. Though hibernation in Oman is not a necessity, hibernation is triggered if unfavorable climatical conditions occur.

LITERATUUR

- ARNOLD, E.N., 1972. Lizards with northern affinities from the mountains of Oman. *Zool. Meded. Leiden* 47(8): 111-128.
- ARNOLD, E.N., 1973. Relationships of the palaeartic lizards assigned to the genera *Lacerta*, *Algyroides* and *Psammodomus* (Reptilia: Lacertidae). *Bull. Brit. Mus. Nat. Hist. Zool.* 25 (8): 291-366.
- ARNOLD, E.N. & M.D. GALLAGHER, 1977. Reptiles and Amphibians from the mountains of northern Oman. *Sci. Res. Oman Flora and Fauna Survey* 1975: 59-80.
- BISCHOFF W. & J.F. SCHMIDTLER, 1981. Bemerkungen zur Herpetofauna der Arabischen Emirate, insbesondere zur Omaneidechse (*Lacerta jayakari*). *Herpetofauna* 11: 12-26.
- BOULENGER, G.A., 1887. Catalogue of the lizards in the British Museum (Natural History). Ed. 2 vol. 3, London.
- BOULENGER, G.A., 1916. On the lizards allied to *Lacerta muralis*, with an account of *Lacerta agilis* and *L. parva*. *Transact. zool. Soc. London* 21 (1): 1-105.
- BOULENGER, G.A., 1920. Monograph of the Lacertidae, vol. 1. London.
- GASPERITTI, J., 1976. Survey of the reptiles of the sheikdom of Abu Dhabi, Arabian peninsula. Part 1. A geographical sketch of the sheikdom of Abu Dhabi. *Proc. Calif. Acad. Sci. ser. 4*, 35 (8): 141-156.
- ZWART, P. & R.J. RULKENS, 1979. Improving the calcium content of mealworms. *Int. Zoo Yearbook*, Dorchester 19: 254-255.

F. Hagendoorn
Snoekforel 13
2318 ML Leiden

SALAMANDERMENU'S

Van deskundigen heb ik wel eens vernomen dat de structuur van kippevlees overeenkomt met die van vis. Bekend is dat watersalamanders tuk zijn op kikkervisjes.

Nu kan ik mij voorstellen, geheel in de geest van Darwin, dat salamanders ook predator kunnen zijn van verzwakte en zieke vissoorten. Een en ander heb ik trachten te combineren in het verschaffen van kippevlees aan mijn salamanders. Dit gaat zeer goed: reepjes kippefilet worden met meer enthousiasme verorberd dan varkensfilet of runderhart.

Bij mijn *Cynops ensicauda* (zwaardstaartsalamander) werp ik stukjes kippevlees zo in het aquarium. Bij *Ambystoma mexicanum* (axolotl) ben ik echter genoodzaakt het reepje kippevlees vlak voor hun mond aan te bieden. Wanneer ik nu zelf een kippetje wens te braden, snijd ik alvast wat reepjes vlees voor mijn salamanders af. Zo wordt het antieke credo 'met de pot meeën' bewaarheid door onze salamanders.